

Göteborgs
Stad

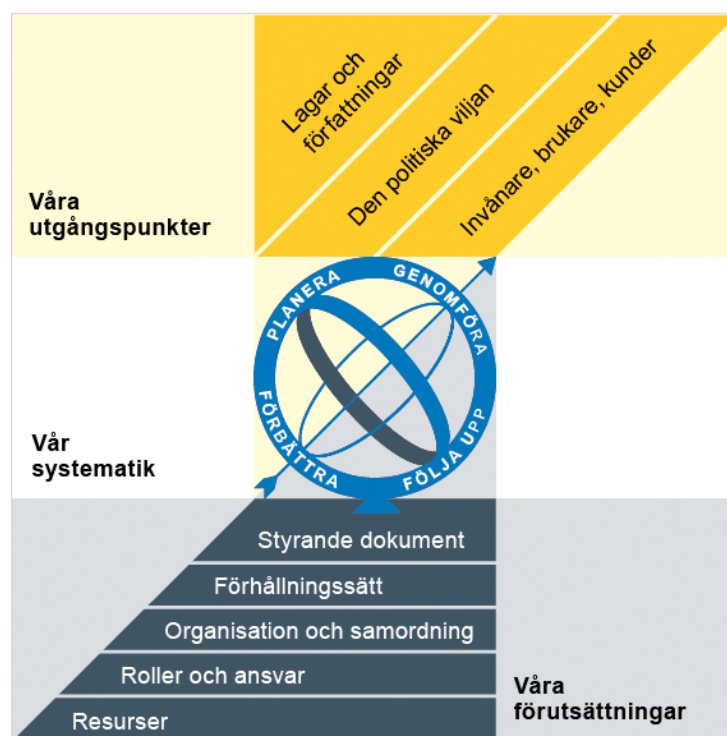
Grundskoleförvaltningens riktlinje för specialkost och anpassade måltider

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Grundskoleförvaltningens riktlinje för specialkost och anpassade måltider			
Beslutad av: Avdelningschef ekonomi, service och kulturskola	Gäller för: Medarbetare vid grundskoleförvaltningen	Diarienummer: [Nummer]	Datum och paragraf för beslutet: 3/10 2023
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2026-05-18	Dokumentansvarig: Anna Skogberg
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje	3
Vem omfattas av riktlinjen.....	3
Bakgrund	3
Koppling till andra styrande dokument.....	3
Stödjande dokument.....	3
Riktlinje	4
Ansökan.....	4
Vid synnerliga skäl	4
Biträdande rektors ansvar, eller den rektorn delegerar till:	4
Måltidsverksamhetens ansvar:.....	5
Vegetarisk mat.....	7
Specialkost	7
Vegansk mat.....	7
Anpassade måltider	8
Medicinska skäl.....	8
Synnerliga skäl.....	8
Olika nivåer av behov av stöd och anpassningar.....	9
Anpassad måltidsmiljö	10
Anpassad mat	10
Intyg och journalutdrag	11
Får man ta med sig egen mat till skolmatsalen?	12
Frånvaro vid specialkost och anpassad måltid	12

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Syftet med denna riktlinje är att säkerställa att ärenden som rör specialkost och anpassade måltider hanteras likvärdigt, säkert och effektivt inom grundskoleförvaltningen.

Riktlinjen är styrande och till stöd för medarbetare inom skola och måltidsverksamheten.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för medarbetare inom grundskoleförvaltningen.

Bakgrund

Specialkost och anpassade måltider ska precis som annan mat som serveras inom grundskola vara goda, näringsriktiga och lagade med omsorg. Anpassningar och stöd i måltidssituationen ska ges till elever med behov av detta.

Koppling till andra styrande dokument

Riktlinjerna är baserade på Kost och Närings ” [Kost och närings nationella branschriktlinjer för hantering av specialkost och anpassade måltider i förskola och skola](#)” samt Livsmedelsverkets ” [Nationella riktlinjer för måltider i skolan](#)”.

Stödjande dokument

Blankett - Ansökan om specialkost

Blankett - Ansökan om anpassad måltid

Stödfrågor vid kartläggning av behov av anpassad måltid vid synnerliga skäl

Riktlinje

Riktlinjen gäller för elever samt pedagoger och vuxna där måltiden ingår i deras tjänst. Vuxna som äter i skolrestaurangen men utan att detta sker inom ramen för pedagogiska måltider eller annat ansvar som ingår i tjänsten, ska som huvudregel inte erbjudas specialkost eller anpassad måltid.

Ansökan

Ansökan om specialkost, vegansk mat och anpassad måltid av medicinska skäl fylls i av vårdnadshavare i en e-tjänst som är integrerat med ett digitalt system, DF Respons.

Vårdnadshavare behöver ansöka på nytt vid:

- vid skolbyte
- vid förändringar i ansökan

Vid tillfälliga korta skolplaceringar behöver vårdnadshavaren inte ansöka på nytt. Måltidspersonalen på den tillfälliga skolan kontaktar måltidspersonalen på elevens ordinarie skola för information om specialkost och/eller anpassad måltid.

Har vårdnadshavare inte möjlighet att fylla i ansökan i e-tjänsten finns en pappersblankett att tillgå. Pappersansökan för anpassad måltid av medicinska skäl ska sedan utsedd skolpersonal lägga in i det digitala systemet. Pappersansökan om specialkost ska köksmästare lägga in i det digitala systemet.

För pedagoger och vuxna där måltiden ingår i deras tjänst görs ansökan direkt i det digitala systemet.

Vid synnerliga skäl

Vid synnerliga skäl till behov av anpassad måltid tar vårdnadshavare upp behovet med barnets lärare eller mentor. De kan inte ansöka digitalt. Lärare eller mentor tar sedan upp behovet med biträdande rektor som tar upp det på nästa elevhälsoteamsmöte.

Biträdande rektors ansvar, eller den rektorn delegerar till:

Specialkost och vegansk mat:

- Ta del av ansökningar om specialkost och vegansk mat
- Ha ett helhetsansvar för att berörd pedagogisk personal samt berörd elevhälsopersonal har kännedom om elevens behov av specialkost och stödjer eleven så att den får rätt mat
- Ansvara för att intyg och journalutdrag läggs in i elevakten i PMO
- Efterfölja skolans rutin vid allergisk reaktion på specialkosten
- Anmäla till arbetsmiljöverket vid allvarliga fall av allergisk reaktion av specialkosten

Anpassad måltid av medicinska skäl:

- Ta emot ansökan
- Kalla till dialogmöte
- Godkänna eller avslå ansökan
- Delge berörda medarbetare i skolan i det digitala systemet vid ansökan om anpassad måltid

Anpassad måltid av synnerliga skäl:

- Ta emot behov av anpassad måltid av synnerliga skäl och ta upp på nästa elevhälsoteamsmöte
- Ta beslut om anpassningar i måltidsmiljö och anpassad mat
- Ha ett helhetsansvar för att berörd pedagogisk personal samt berörd elevhälsopersonal har kännedom om elevens behov av anpassad måltid och stödjer eleven så att den får rätt mat
- Ha ett helhetsansvar att överenskommelser om anpassningar i måltidsmiljö efterföljs
- Ha ett helhetsansvar att nytt ärende om anpassad mat läggs in i det digitala ärendehanteringssystemet
- Ansvara för att eventuella intyg och journalutdrag läggs in i elevakten i PMO

Vid ansökan inkommen i pappersformat där vårdnadshavaren inte kan fylla i blanketten via e-tjänsten:

- Samla in ansökan om specialkost, ansökan om anpassad måltid och intyg från lärare eller mentor. Se till att ansökan är korrekt ifylld av vårdnadshavare.
- Lägga in pappersansökan gällande anpassad måltid i det digitala systemet
- Lämna över pappersansökan gällande specialkost till köksmästare som lägger in den i det digitala systemet.
- Ansvara för att intyg och journalutdrag läggs in i elevakten i PMO.

Måltidsverksamhetens ansvar:

Specialkost och vegansk mat:

- Ta emot ansökan om specialkost och vegansk mat
- Kontakta vårdnadshavare vid frågor om elevens specialkost

- Godkänna eller avslå ansökan om specialkost
- Godkänna ansökan om vegansk mat
- För in uppgifter om specialkost samt information från intyg eller journalutdrag i måltidssystemet Matilda
- Tillaga säker och näringsriktig specialkost enligt ansökan
- Märka upp ordinarie mat samt specialkost korrekt
- Efterfölja rutin vid allergisk reaktion på specialkosten enligt egenkontrollprogrammet

Anpassad måltid av medicinska skäl:

- Ta del av ansökan
- Delta på dialogmöte
- För in uppgifter om specialkost, anpassad måltid samt information från intyg eller journalutdrag i måltidssystemet Matilda
- Tillaga anpassad måltid enligt ansökan
- Märka upp ordinarie mat och anpassad måltid korrekt

Anpassad mat av synnerliga skäl:

- Ta del av ärendet om anpassad mat
- Delta på eventuellt dialogmöte vid anpassad mat där eleven inte kan äta standarden för anpassad mat på skolan
- För in uppgifter om anpassad mat samt information i måltidssystemet Matilda
- Tillaga anpassad mat enligt ärendet
- Märka upp ordinarie mat och anpassad mat korrekt

Vid ansökan inkommen i pappersformat där vårdnadshavaren inte kan fylla i blanketten via e-tjänsten:

- Lägga in pappersansökan gällande specialkost i det digitala systemet.

Vegetarisk mat

De elever som av etiska eller religiösa skäl inte kan äta den rätt som innehåller kött hänvisas till den ordinarie matsedelns vegetariska alternativ och behöver inte fylla i ansökan. De elever som önskar vegetarisk mat eller mat utan fläsk och samtidigt behöver specialkost eller anpassad måltid ska fylla i detta i e-tjänsten eller ansökningsblanketten så att måltidsverksamheten kan laga mat efter elevens önskemål.

Specialkost

Specialkost kan ansökas om vid allergi, korsallergi, intolerans eller överkänslighet.

Hur arbetar vi med specialkost?

Måltidsverksamheten tillagar specialkost enligt ansökan om specialkost samt intyg eller journalutdrag.

När en ny ansökan om specialkost inkommer där intyg eller journalutdrag inte har bifogats ska enhetschefen för måltid skicka ut ett meddelande till vårdnadshavare/medarbetare med en länk så att de kan komplettera ansökan i efterhand. Gäller ansökan en allergi/intolerans/överkänslighet mot ett av de allergener eller råvaror som går att kryssa i ansökan ska specialkosten lagas i väntan på intyg eller journalutdrag under två veckor. Denna tid går att förlänga med två veckor i taget. Gäller ansökan en allergi/intolerans/överkänslighet mot något som angetts i fritextfältet ”annat” inväntas intyg/journalutdrag innan specialkosten börjar att tillagas. När 2 påminnelser om att komplettera ansökan med intyg eller journalutdrag skickats men inte inkommit ska enhetschefen för måltid eller köksmästare kontakta vårdnadshavare/medarbetare samt skolan. Om inga omständigheter anges som gör att tiden ska förlängas så avslutas ansökan.

Vid kontaktallergi eller luftburen allergi kallar rektor, eller den rektor delegerar till, till ett avstämningsmöte. Medverkande vid mötet bör vara eleven, vårdnadshavare, representanter från elevhälsa, skola samt måltidsverksamheten. Vid mötet görs överenskommelser om vilka åtgärder som respektive profession ska ansvara över. För att minska riskerna för en reaktion krävs att tydliga rutiner tas fram och anpassas till varje enskilt fall.

Används livsmedel med märkningen “kan innehålla spår av....”?

Måltidsverksamheten i grundskolan använder aldrig produkter som kan innehålla spår av nötter, mandel eller jordnöt. Har en elev eller medarbetare en allergi som man har ansökt om specialkost för utesluts alla livsmedel som kan innehålla spår av det personen är allergisk mot. Till den ordinarie maten kan livsmedel användas som innehåller spår av allergener förutom nötter, mandel eller jordnöt.

Vegansk mat

Elever och medarbetare där måltiden ingår i deras tjänst kan ansöka om vegansk mat.

Vegansk mat består av mat från växtriket utan något inslag av mat från djurriket. Den innehåller alltså varken kött, fisk, skaldjur, mjölkprodukter, ägg eller honung. Skolmaten

står endast för en del av näringinstaget så det är viktigt att komplettera med berikade produkter och eventuella kosttillskott i hemmet.

Anpassade måltider

Anpassad måltid kan ansökas vid:

- Medicinska skäl, se nedan
- Valet att äta vegansk mat

Medicinska skäl

- Konsistensanpassning - Ordinarie kost med anpassad konsistens på grund av tugg- och sväljsvårigheter
- Energiberikning - Ordinarie kost berikad med extra energi, ofta i form av extra fett
- Energilåg mat – Vid till exempel övervikt, fetma eller metabol sjukdom.
- Diabetesanpassad mat - Vissa maträtter kan vara svårt för diabetiker. Exempelvis pannkakor, risgrynsgröt, potatismos och soppa. Viktigt med individuella anpassningar
- Annan sjukdom som kräver anpassning

Samtliga kräver intyg eller journalutdrag från vården.

Rektor, eller den rektorn delegerar till, bjuder in till ett dialogmöte. Inbjudna till mötet bör vara eleven, vårdnadshavare, representant från elevhälsa, representant från måltidsverksamheten och personal som arbetar nära eleven vilket kan vara klassföreståndare, mentor eller elevassistent. Under mötet utgår man från vårdens råd och elevens behov.

När uppföljning ska ske och med vilka personer beslutas på mötet baserat på elevens behov.

Synnerliga skäl

Synnerliga skäl till anpassad måltid innebär att eleven har behov av stöd och anpassningar för att klara av måltiderna i skolan. Behovet kan finnas då eleven har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning men det är inget krav för att ha synnerliga skäl. Det handlar inte om tycke och smak, utan om ett nödvändigt stöd för att skolgången ska fungera.

Det kan vara behov av:

- Anpassad måltidsmiljö
- Anpassad mat

Exempel på synnerliga skäl

- Eleven har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) och äter väldigt få livsmedel eller maträtter vilket påverkar skolgången negativt.
- Eleven har neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) och äter medicin som gör att aptiten blir låg vilket påverkar skolgången negativt.
- Eleven äter väldigt selektivt med få livsmedel eller maträtter som fungerar vilket påverkar skolgången negativt.
- Eleven har stort behov av stöd och anpassningar i måltidsmiljön, exempelvis behov av bildstöd, gå före i kön till maten och bestämd sittplats.

Beslut av biträdande rektor med stöd av elevhälsan

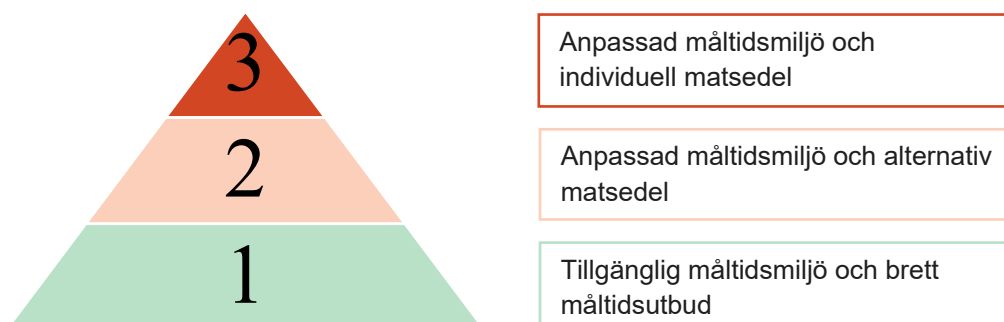
Anpassningar och stöd i måltidssituationen ska hanteras på samma sätt som andra behov av anpassningar och stöd i skolan. Måltiderna är en del av elevens hela skoldag och när de fungerar stärks elevens trygghet och förutsättningar för att lyckas i skolan.

Därför ska anpassad måltid av synnerliga skäl inte ansökas om via e-tjänsten för specialkost och anpassad måltid.

Istället tar elevens vårdnadshavare upp elevens behov av stöd och anpassningar i måltiden med elevens lärare eller mentor, på samma sätt som för andra stödbehov. Lärare eller mentor tar behovet vidare till biträdande rektor och elevhälsoteamet. Beslut fattas av biträdande rektor inom elevhälsoteamet. Ett framtaget material med stödfrågor kan användas i kartläggningen av elevens behov, se styrande dokument.

Det är viktigt att ta med elevens, vårdnadshavarens och lärarens eller mentorns perspektiv i kartläggningen.

Olika nivåer av behov av stöd och anpassningar

Anpassad måltidsmiljö

1. Tillgänglig måltidsmiljö för alla

En viktig del i det förebyggande arbetet är göra generella anpassningar som gynnar alla elever. Det kan till exempel handla om tydliga rutiner och en bra ljudmiljö.

2. Anpassad måltidsmiljö

Att anpassa en elevs måltidsmiljö kan göras på många sätt. På nivå 2 i bilden ovan görs mindre anpassningar i måltidsmiljön utifrån elevens behov.

3. Anpassad måltidsmiljö

Att anpassa en elevs måltidsmiljö kan göras på många sätt. På nivå 3 i bilden ovan görs större anpassningar i måltidsmiljön utifrån elevens behov.

Här hittar du tips på anpassningar som kan göras i den psykosociala och fysiska måltidsmiljön:

[Måltidsmiljö för barn och elever med NPF](#), Specialpedagogiska skolmyndighetens hemsida

[Måltider i skolan](#), Livsmedelsverkets hemsida.

Anpassad mat

1. Brett måltidsutbud

En viktig del i det förebyggande arbetet är göra generella anpassningar som gynnar alla elever. Det kan till exempel handla om tydlig visuell information om vad maten innehåller eller att det finns grönsaker och maträtter som inte är blandade som alternativ.

2. Alternativ matsedel

Att inte tycka om vissa maträtter eller livsmedel är inte ett synnerligt skäl till att få anpassad mat. Det måste vara ett särskilt behov som gör att det är mycket viktigt, nästan nödvändigt för eleven för att klara sin skolgång.

Efter beslut i elevhälsoteamet tillagas och serveras anpassad mat enligt måltidsverksamhetens standard på skolan. Prata med måltidsverksamheten på skolan om vilken standard som gäller på just den skolan. Det kan vara en rullande matsedel, en anpassad buffé eller en matsedel som utgår från den ordinarie matsedeln men med oblandade komponenter, så kallad separerad matsedel.

3. Individuell matsedel

Om eleven har behov av något annat än standarden meddelar skolan måltidsverksamheten och måltidsverksamheten kontakter vårdnadshavare för dialogmöte. Med på dialogmöte kan följande medverka: representant från måltidsverksamheten, vårdnadshavare, elev och eventuellt lärare, mentor eller elevassistent.

Intyg och journalutdrag

När krävs intyg eller journalutdrag?

Intyg, alternativt journalutdrag, från legitimerad vårdpersonal som läkare, dietist eller sjuksköterska i Sverige på svenska ska lämnas in tillsammans med ansökan om specialkost och anpassade måltider vid:

- Allergi
- Korsallergi
- Intolerans* och överkänslighet
- Diabetes. Skriftliga råd från vården kan ersätta intyg eller journalutdrag
- Behov av konsistensanpassad kost. Skriftliga råd från vården kan ersätta intyg eller journalutdrag
- Behov av energiberikad kost. Skriftliga råd från vården kan ersätta intyg eller journalutdrag
- Behov av stöd i måltidssituationen vid övervikt/fetma/metabol sjukdom. Skriftliga råd från vården kan ersätta intyg eller journalutdrag
- Andra sjukdomar som gör att eleven har behov av anpassad måltid

**) Intyg eller journalutdrag krävs inte vid laktosintolerans.*

Varför krävs intyg/journalutdrag?

För att säkerhetsställa att eleven har en utredd allergi eller diagnos och behandlas på bästa sätt. Av praktiska skäl kan journalutdrag likställas med intyg.

Hur lämnas intyg/journalutdrag?

Ett intyg eller journalutdrag bifogas digitalt i samband med ansökan om specialkost eller anpassad måltid. Biträdande rektor eller den rektor delegerat till ansvarar sedan för att intyget eller journalutdraget läggs in i elevakten i PMO.

Har vårdnadshavare inte möjlighet att ansöka digitalt lämnas intyg eller journalutdrag tillsammans med pappersansökan. Intyget eller journalutdraget laddas upp tillsammans med pappersansökan i det digitala systemet och läggs sedan in i elevakten i PMO.

Hur länge är ett intyg/journalutdrag giltigt?

Intyget/journalutdraget är giltigt enligt tidsramen som angivits på intyget/journalutdraget. Ett nytt beslut om specialkost eller anpassad måltid ska tas när ett nytt intyg eller journalutdrag inkommer. Finns ingen tidsram angiven behöver eleven förnya intyget/journalutdraget efter två år. Fokus bör ligga på hur allergin, intoleransen eller överkänsligheten utvecklats, inklusive om den minskat eller helt försvunnit, och inte endast på att förnya själva intyget. Vid exempelvis celiaki är diagnosen livslång och inget nytt intyg krävs.

Testperiod

- För elevens bästa är det av yttersta vikt att misstanke om sjukdom alltid utreds av vården.
- Måltidsverksamheten bör generellt inta en ödmjuk hållning inför det faktum att utredning och andra kontakter med vården kan ta lång tid.
- Om eleven ska testa att ta bort ett livsmedel behöver måltidsverksamheten få veta under hur lång tid. Vårdnadshavare ansöker i e-tjänsten och anger hur lång testperioden är. När tiden för testperioden är slut kommer specialkosten avslutas om ingen uppdaterad ansökan om specialkost inkommit där det tydligt står att specialkosten kvarstår. Intyg eller journalutdrag lämnas in när testperioden är slut tillsammans med den uppdaterade ansökan.
- Om eleven ska testa att införa ett livsmedel som den tidigare varit allergisk mot är det önskvärt att man först testat detta i hemmet. Fungerar det bra i hemmet kan man sedan ha en kortare testperiod även i skolan, som är tydligt angiven hur länge den ska pågå. När testperioden är slut ska en uppdaterad ansökan om specialkost lämnas in.

Får man ta med sig egen mat till skolmatsalen?

Nej, varken elever eller medarbetare får ta med sig mat till skolmatsalen. Rektor tar beslut om elever får äta medhavd mat i andra skollokaler än skolmatsalen. Förbud mot nötter, jordnötter, mandel och sesam gäller alla skolans lokaler och alla dagar året om.

Måltidsverksamheten kan endast köpa in livsmedel som är upphandlade och finns att tillgå i staden inköpssystem. Vid undantagsfall kan måltidsverksamheten ta in färdigförpackade livsmedel för tillagning i skolköket vid specialfall så som vid PKU eller andra metabola sjukdomar där livsmedel förskrivs till vårdnadshavare.

Frånvaro vid specialkost och anpassad måltid

Vårdnadshavare måste alltid meddela elevens frånvaro så att det når måltidsverksamheten. Både tid, livsmedel och pengar läggs annars på tillagning av en specialkost eller anpassad måltid som inte hämtas ut. Frånvaron meddelas enligt skolans rutiner. Det är viktigt att vårdnadshavaren meddelar när eleven är tillbaka i skolan igen. Detta gäller även pedagoger och andra vuxna med specialkost eller anpassad måltid. De anmäler själva sin frånvaro enligt skolans rutiner.

Har elev eller pedagog/vuxen med specialkost eller anpassad måltid inte hämtat ut specialkosten eller den anpassade måltiden på 14 dagar utan att meddela måltidsverksamheten kommer specialkosten eller den anpassade måltiden att avslutas. Finns ett behov av specialkost eller anpassad måltid måste en ny ansökan lämnas in.